

Introduksjonsforelesning 4. studieår, høsten 2011

Professor Anne Robberstad
anne.robberstad@jus.uio.no

Hvem har ansvar for hva på 4. studieår?

Studieårsansvarlig lærer:

Anne Robberstad (anne.robberstad@jus.uio.no)

Ansvarlige faglærere:

Metode - Jan E. Helgesen (j.e.helgesen@nchr.uio.no)

Etikk – Tor-Geir Myhrer (Tor-Geir.Myhrer@phs.no)

Retts sosiologi - Kristian Andenæs (kristian.andenas@jus.uio.no)

Rettsøkonomi – Endre Stavang (endre.stavang@jus.uio.no)

Valgfag – Erling Hjelmeng (e.j.hjelmeng@jus.uio.no)

Sivilprosess - Anne Robberstad (anne.robberstad@jus.uio.no)

Strafferett - Alf Petter Høgberg (a.p.hogberg@jus.uio.no)

Straffeprosess – Jon T. Johnsen (j.t.johnsen@jus.uio.no)

Hvilke fag undervises det i?

7. semester

Metode (7 studiepoeng)

Etikk (3 studiepoeng)

NB: krav om godkjent kurs i yrkesetikk 2 x 4 timer
før eksamen kan avlegges

Retts sosiologi **eller** rettsøkonomi (10 sp, semiobl./perspektivfag)

Rettsfilosofi er ikke aktiv, kommer ikke før H 2012

Valgfag (10 studiepoeng)

8. semester, første gang vår 2012

Sivilprosess (10 studiepoeng)

Strafferett (10 studiepoeng)

Straffeprosess (10 studiepoeng)

Overgangsordningen

<http://www.uio.no/studier/program/jus/overgang-2011/>, skrevet våren 2011:

”Er du i 1. semester i en avdeling nå og planlegger å avlegge en avdelingseksamen i høstsemesteret 2011, skal du gå over til ny studieordning fra og med vårsemesteret 2012.”

”Avdelingseksamene i gammel ordning tilbys siste gang Høst 2012.” (altså tre ganger til!)

Eksamen 4. avdeling 18. og 21. november, frist 1.9.

Felles eksamen i Metode og etikk

Fra saksfremlegg til PMR 14.6.2011 om emnet Metode og etikk:

- Pr i dag har vi vedtak om muntlig eksamen. Vi har imidlertid ikke tilstrekkelig antall sensorer (28 sensorer i 8 timer 2 dager). Det foreslås derfor at vi fatter nytt vedtak om eksamensform i emnet, gjeldende til vi har tilstrekkelig antall sensorer som behersker eksamensformen i kombinasjon med emnets faginnhold.
- Dekanus anbefales om å fatte vedtak om at eksamensformen i JUS4111 Metode og etikk inntil videre blir: En oppgave gjøres kjent en eller to dager på forhånd, og det holdes fire timers skoleeksamen.

Dette ble vedtatt av dekanus den 17. juni 2011.

Metode

Metode (7 sp) er nøkkelen til å forstå juridisk tenkemåte. Faget redegjør for hvordan man går frem for å ta standpunkt til juridiske spørsmål.

- Sml faget Innføring i 1. studieår (6 sp).

Hovedlitteratur

Eckhoff, Torstein: Rettskildelære 5. utg., ved Jan E. Helgesen, 2001

Tillegglitteratur

Arnesen, Finn og Are Stenvik: Internasjonalisering og juridisk metode, 2009.

Metode - læringskrav

Det kreves god forståelse av følgende emner:

Begrepene ”rettskilde”, ”rettskildefaktor”, ”argument”

Hvordan man finner og anvender rettskildene/rettskildefaktorene/argumentene. Dette omfatter prinsippene eller normene om deres gyldighet (”relevans”), om slutning fra dem (slutningsprosessen) og særlig om deres vekt (harmonisering).

Likheter og forskjeller mellom metodespørsmål i norsk intern rett og i folkeretten

Sammenhengen mellom de rettslige prinsipper for juridisk argumentasjon og de etiske/yrkesetiske prinsipper for juridisk argumentasjon (nytt)

Det kreves kjennskap til bl a:

- Hovedtrekkene ved de prosesser hvorigjennom de viktigste typer₇ av rettsregler skapes i vårt rettssystem.

Etikk - læringskrav

- **Etikk-læren** krever at du:
- Blir bevisst hvilke krav etiske krav til hvordan man i ulike profesjoner kan tillate seg "å beskrive virkeligheten", anvende rettskildeprensippene og argumentere.
- Hva som er de etiske krav og utfordringer i sentrale juristprofesjoner, og hvorfor det både er etisk riktig og i det lange løp faglig klokt å følge de yrkesetiske normer,.
- Erverver en bevissthet om og forståelse for hvilke faktiske og mentale prosesser som kan påvirke jurister til å fravike de etiske krav.

Etikk - litteratur:

Hovedlitteratur

- **Graver, Hans Petter:** hva er rett (2011) s. 58-69 og s. 98-140.
- **Luban, David:** Integrity: Its causes and cures. Fordham law review, Volum 72, s. 279-310.
- **Fanebust m fl: Juss og etikk** (2005) s. 15-86, s. 109-128 og s. 150-170. Påtalemyndighets-, dommer- og forsvareretikk.
- **Etiske retningslinjer for statstjenesten - med kommentarer**, FAD 2005.

Rettssosiologi

Rettssosiologi er et samfunnsvitenskapelig fag. Det er rettssosiologiens oppgave å beskrive og analysere rettsnormenes og de rettslige institusjonenes plass og virkninger i det sosiale liv.

Det kreves god forståelse av følgende tema:

- Generelle problemstillinger i rettssosiologien: Forholdet mellom rett og samfunn, rettens tilsiktete og ikke tilsiktete virkninger, samfunnsforholdenes innvirkning på retten og vekselvirkningen mellom rett og samfunn
- De rettssosiologiske debattene om rettslig styring og rettens enhet
- Makt, rett og rettsliggjøring, det flerkulturelle samfunn, internasjonalisering

Tidl. hovedlitteratur: Thomas Mathiesen (2005): Retten i samfunnet. En innføring i rettssosiologi. Utvalgte deler.

Samt en rekke artikler trykt i kompendiet Unipub kompendier 2007.

Retts sosiologi, litteratur

- **Hovedlitteratur**
- **Mathiesen, Thomas (2011):** Retten i samfunnet. En innføring i retts sosiologi. Pax forlag.
- Retts sosiologi JUR 4000 4. avdeling med retts sosiologi, master i retts vitenskap: Kopisamling, Unipub kompendier 2007. Artikler inntatt i kompendiet:
- **Andenæs, Kristian:** "Om maktens rettsliggjøring og rettsliggjøringens maktspotensiale". I: Tidsskrift for samfunnsforskning nr. 4 2006 s. 587-600.
- **Aubert, Vilhelm:** Rettens sosiale funksjon. Universitetsforlaget. 1976. s. 202-207.o
- **Bahus, Marianne K.:** "Kvinne i advokatyret – proleterer i advokatfullmektigham". I: Lov og Rett – Norsk Juridisk Tidsskrift, Særtrykk 40. årg. 2001. Universitetsforlaget. s. 413-428.
- **Engelstad, Fredrik; Selle, Per og Østerud, Øyvind:** "Kap. 7: Rettsliggjøring som maktforskyvning". I: Makten og demokratiet. 2003. Gyldendal. s. 116-126, 304-305.
- **Hellum, Anne:** "Menneskerettigheter, pluralisme, kompleksitet og integrasjon" I: Institutt for kriminologi og retts sosiologi. Stensilserien nr

Rettsøkonomi

Faget består av å utnytte samfunnsøkonomisk teori til å analysere virkninger av eksisterende og alternative rettsregler, særlig i forbindelse med vurdering av reelle hensyn.

Det kreves god forståelse av følgende emner:

- Enkel markeds- og velferdsteori
- Transaksjonskostnadenes betydning for valg av rettsregler
- Anvendelse av enkel markeds- og velferdsteori ved vurdering av reelle hensyn i rettspolitikk og rettsanvendelse, særlig i tilknytning til skatterett, strafferett og miljørett.

Hovedlitteratur

- Eide, Erling og Endre Stavang: Rettsøkonomi. 2008 eller senere opplag.

Tilleggs litteratur

- Eide, Erling: Rettsøkonomiens lysende fortid og utfordrende fremtid - Refleksjoner omkring en encyclopedi. I Rettsteori og rettsliv - Festskrift til Carsten Smith, Oslo 2002, s. 197-208.

Valgfag

Høsten 2011 tilbys stort sett de samme valgfagene som til 5. avdeling i gammel ordning, på sikt blir det store endringer.

Nå er det 70 emner i denne kategorien, se nettsidene. Alle har 10 sp hver.

Prosess og strafferett – vår 2012

- Pr 11.8.11 var JUS4211 - Prosess og strafferett – ikke aktiv på nettet, men små endringer fra vår 2011 (se der).
- Alternativ 1 og 2 kan varieres innbyrdes, det viktige er at en leser minst én sivilprosessuell og én straffeprosessuell fremstilling. Eller helst flere!

Sivilprosess og straffeprosess litteratur

Studentene kan velge mellom alternativ 1 og alternativ 2:

Alternativ 1:

Jo Hov: Innføring i prosess 1 og 2 (2010), med unntak av petitavsnitt. (Delvis fellesbehandling av prosessfagene.)

Alternativ 2:

Anne Robberstad: Sivilprosess (2. opplag 2010) Hele boken

og

Johs. Andenæs v/Tor-Geir Myhrer: Norsk straffeprosess (2009)

4. utgave (utvalgte deler)

(Separat behandling av hvert prosessfag.)

Sivilprosess

Fagbeskrivelse: Sivilprosessen omfatter reglene om domstolsbehandling av sivile saker.

Læringskrav: Det kreves god forståelse av nedenfor nevnte sivilprosessuelle hovedregler og prinsipper:

- partsprosessen, med vekt på reglene om kontradiksjon, partsinnsyn og partsdeltakelse samt partenes kontroll over saken.
- domstolenes organisering og sammensetning, med vekt på reglene om habilitet og uavhengighet.
- forberedelse og gjennomføring av domstolsbehandlingen, (disposisjonsprinsippet, forhandlingsprinsippet og fri bevisføring)
- domstolenes avgjørelser, herunder bevisvurdering, votering og begrunnelse.
- vilkårene for å ta en sak under realitetsbehandling, herunder reglene om søksmålgjenstand og rettslig interesse
- kumulasjon og partshjelp
- overprøving og rettskraft

Sivilprosess læringskrav forts.

- offentlighet i sivile saker
- sivilprosessuell metode, herunder internasjonale rettskilders betydning
- rettsgrunnlaget for de sivilprosessuelle hovedprinsippene

Det kreves kjennskap til reglene om

- alternativ tvisteløsning
- frister og forkynnelser
- oppfriskning
- midlertidig sikring
- saksomkostninger og fri rettshjelp

Strafferett

Tradisjonelt deles strafferetten inn i alminnelig del (generelle prinsipper) og spesiell del (de enkelte straffbare handlingene).

I faget legges hovedvekten på alminnelig strafferett, idet forutsetningen for å kunne fastlegge innholdet i de enkelte straffebud i stor utstrekning beror på anvendelsen av generelle prinsipper.

Strafferett – læringskrav

Alminnelig strafferett

Det kreves god forståelse av de særegne metodiske forhold og problemstillinger på strafferettens område, herunder ved tolking av straffebud. Det kreves videre god forståelse av ansvarslæren og reaksjonslæren. Det kreves at studentene har god forståelse av hovedvilkårene for straff, herunder

- (1) lovstridig handling,
- (2) fravær av straffrihetsgrunner,
- (3) subjektiv skyld, og
- (4) personlige forutsetninger for straff.

Strafferett

Alminnelig strafferett forts.:

I den alminnelige strafferett brukes tallrike eksempler fra den spesielle strafferett. Ved eksamen kan det bli gitt oppgaver som gjelder andre straffebede enn de som omfattes av læringskravene i spesiell strafferett.

Det kreves kjennskap til teorier om straffens formål, begrunnelser og virkninger, fullbyrdelseslæren og til straffelovgivningens virkeområde i tid og rom.

Strafferett

Læringskrav **spesiell strafferett:**

Det kreves god forståelse av følgende straffebed:

Strl. §§ 162, 192, 195 og 196, 228, 229, 233,
239, 255, 257, 267, 276 a-c, og 317.

Strafferett litteratur

Litteratur i alminnelig strafferett:

Eskeland, Ståle: Strafferett (2006). Utvalgte deler
eller

Andenæs, Johs: Alminnelig strafferett (5. utgave
ved Matningsdal og Rieber-Mohn, 2004).
Utvalgte deler

Litteratur i spesiell strafferett:

Johs. Andenæs v/ Kjell V. Andorsen: Spesiell strafferett og
formuesforbrytelsene, 2008. Utvalgte deler

Straffeprosess

Straffeprosessen omfatter reglene for hvordan straffbare handlinger skal etterforskes og hvordan saker om straff skal behandles.

Læringskrav – kreves god forståelse av:

- grunnsetningen om “fair trial” i EMK art 6 for behandlingen av straffesaker hvordan denne sikres ved følgende prosessuelle hovedprinsipper:
- prinsippet om upartisk anklage og forfølgning, påtalemyndighetens oppbygning og kompetanse samt hovedreglene om ofrenes stilling
- sannhetsgrunnsetningen, med prinsippet om grundig undersøkelse, fri bevisføring, umiddelbarhetsprinsippet, muntlighetsprinsippet, fri bevisvurdering og prinsippet om at rimelig tvil skal komme tiltalte til gode
- prinsippet om human forfølgning og adgangen til bruk av maktmidler i straffeforfølgningen, prinsippet om at alle skal anses uskyldige inntil det motsatte er bevist, samt forbudet mot tvungen selvinkriminering

Straffeprosess læringskrav forts.

- prinsippet om kontradiksjon og partsprosess, herunder reglene om siktede og siktedes forsvarer samt prinsippet om “favor defensionis”.
- prinsippet om at krav om straff skal avgjøres ved dom, med reglene om domstolenes organisering/sammensetning/folkelig deltakelse.
- prinsippet om overprøving og gjenopptakelse
- offentlighetsprinsippet
- straffeprosessuell metode